

El silenci de l'aigua

Khamosh Pani, Sabiha Sumar, 2003

Una dona davant de l'integrisme islàmic

Cinema programàtic

Sabiha Sumar és l'única directora de cinema independent de Pakistan coneguda a Occident. El terme «independent», en aquest cas, adopta un significat molt més profund, ja que el cinema en el seu país està sotmès a les pressions de la censura (les pel·lícules han de respectar les convencions de la llei islàmica).

Sumar va estudiar cinema i ciències polítiques als Estats Units durant la dècada dels vuitanta. Podria dir-se que precisament del xoc entre les dues experiències de vida –l'haver nascut i crescut en un país subjecte a la influència del fonamentalisme, davant del seu contacte amb Occident (en l'actualitat radica part de l'any a Berlín)– sorgeixen els temes que predominen en els seus films: els drets de les dones i l'efecte de l'integrisme islàmic en la seva societat.

Khamosh Pani, *El silenci de l'aigua*, és el seu primer llarg-

metratge de ficció. Prèviament va filmar documentals relatius a la condició de la dona a Pakistan.

El rol d'activista de Sumar i la creença que el cinema pot contribuir al canvi de la realitat de Pakistan, queden també demostrats en el seu projecte «Traveling Cinema», una iniciativa per a possibilitar l'exhibició dels seus films. «Traveling Cinema» és una caravana que va de poble en poble instal·lant una unitat de projecció, a més d'organitzar discussions al finalitzar les exhibicions. Tot això en conjunt –els temes dels films, els tractaments, les activitats perifèriques– configuren una proposta de caràcter obertament social i gairebé programàtic. No obstant, no s'ha d'oblidar que el clima polític internacional dona a aquests temes un atractiu comercial.

Els esdeveniments relatats en *El silenci de l'aigua* se situen el 1979, època en la qual Pakistan

era governat pel general Zia, qui va imposar una visió radical d'estat islamista. Pakistan havia complert 32 anys de la seva fundació, a partir de la separació de l'Índia, però les ferides seguien –de fet segueixen– obertes. La pel·lícula es desenvolupa en un petit poble a prop de la ciutat de Lahore, en la zona del Punjab, un territori especialment sensible perquè va quedar dividit després de la independència pakistanesa. En aquesta regió, que posseeix una herència cultural comuna, poden advertir-se de manera més tangible les conseqüències dels conflictes polític-religiosos entre Pakistan i l'Índia.

Sobre aquest escenari es narra la història d'Aïcha i el seu fill Salim. El relat parcial i fragmentat de la vida d'Aïcha dona motiu per a reflexionar sobre el rostre repressor i cruel que adopten sovint les pràctiques religioses. En aquest cas, es tracta de la confrontació entre integristes islàmics i Sikhs, els seguidors

d'una religió sincrètica que recull influències de l'hinduisme i de la vessant sufí de l'Islam. Els Sikhs, que tenien com a territori el Punjab, van ser expulsats cap a la Índia amb la fundació de l'estat islàmic de Pakistan en 1947. Tanmateix, al territori de Pakistan van romandre part de les seves arrels: llocs sagrats, terres, fins i tot familiars i amics. No cal molta imaginació per adonar-se del dramatismes i dolor inherent a aquesta situació. Potser trobarem a faltar una mica de subtilesa en aquesta pel·lícula.

Paral·lelament, acudim al procés d'alienació de Salim, qui cau víctima d'una manipulació articulada des del règim, representat per dos vilans fanàtics (sona exagerat, però aquests personatges són en veritat els dolents de la pel·lícula i, fins i tot, com tota bona parella de manipuladors cinematogràfics, un es fa el dur i l'altre el comprensiu).

Estem, en certa mesura, davant un film costumista que ens permet treure el cap per Pakistan amb una mirada des de dintre. En particular, resulta curiós l'episodi de les noces a l'inici de la pel·lícula. No s'espantin, no és *Lollywood*, encara que valdria la pena rumiar la influència d'aquests tipus de pel·lícules sobre l'estructura narrativa d' *El silenci de l'aigua*.

Lollywood és la contrapartida pakistanesa al *Bollywood* indi: es tracta de llarguíssims melodrames d'amor, plens de cançons.

Aquestes pel·lícules es nodreixen, freqüentment, igual que les telenovelles en tot el món, de les estratègies narratives que –encara que molt velles– es van popularitzar durant el segle XIX en les novel·les per lliuraments. Es tracta, moltes vegades, de trucs basats en l'exageració de les coincidències i en l'amagament barroer de la informació, traint gairebé sempre el punt de vista, tot amb la condició de mantenir la tensió narrativa. El resultat són històries on la nena pobra en realitat és filla de milionaris, on un home s'enamora de la seva germana o on un altre assassina al seu pare sense saber-ho. En aquesta pel·lícula ens trobarem una mica d'això.

Al final, *El silenci de l'aigua* transmet una visió fatalista i desesperada que contrasta amb les opinions de la directora, qui ha declarat que «si la gent tingués oportunitats i opcions, no aniria cap a l'extremisme».

Déu faci que fós tan fàcil.

Fitxa tècnica

Equip tècnic

Direcció: Sabiha Sumar

Guió: Sabiha Sumar i Paromita Vohra

Producció: Sachithanandam Sathananthan, Philippe Avril, Helge Albers i Claudia Tronnier

Fotografia: Ralph Netzer

Música: Madan Gopal Singh i Arshad Mahmud

Muntatge: Bettina Böhler

Nacionalitat: França, Alemanya i Pakistan

Direcció artística: Frank Herzog i Olivier Meidinger

Any: 2003

Durada: 99 min.

Equip Artístic

Kirron Kher (Aïcha/Virou)

Aamir Malik (Salim)

Arshad Mahmud (Mehboub)

Salman Shahid (Amin)

Shilpa Shukla (Zoubida)

Sarfaraz Ansari (Rachid)

Shazim Ashraf (Zoubair)

Navtej Johar (Jaswant)

Fariha Jabeen (Chabnam-Chabbo)

Adnan Shah (Mazhar)

Rehan Sheikh (Afsan)

Filmografia

2003

Hawa Kay Naam

1996

Suicide Warriors

1994

Von Müttern, Mäusen und Heiligen